

ПРАВЕН СТАТУТ НА СЛУЖЕБНО НАЗНАЧЕНИЯ ЛИКВИДАТОР

*Докт. Анна Михова-Георгиева
Юридически университет
Русенски университет „Ангел Кънчев”*

LEGAL STATUS OF THE OFFICIALLY APPOINTED LIQUIDATOR

*PhD Anna Mihova-Georgieva
Faculty of Law
“Angel Kanchev” University of Ruse*

Резюме

Докладът цели да разгледа фигурата на служебно назначеният ликвидатор, назначаван от длъжностно лице по регистрация при Търговския регистър към Агенцията по вписвания, както и да посочи, в кои случаи и при какви условия се налага такова назначение.

Ключови думи: ликвидатор, търговски регистър, акт за назначаване, длъжностно лице по регистрация, Агенция по вписвания.

Abstract

The Report aims to consider the figure of the liquidator, officially appointed by the Official Registrar at the Trade register by the Registry agency, as well as to describe in which cases and under which conditions such appointment it is necessary.

Key word: liquidator; Trade register; Act for assignment; Official Registrar; Registry Agency.

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2020.158>

Въведение

Ликвидацията е правна последица от прекратяването на търговското дружество. В зависимост от съдържанието на фактическия състав, при осъществяването на който търговското дружество преустановява активната си търговска дейност, се говори за доброволна и принудителна ликвидация¹. Доброволна ликвидация е по воля на дружествените членове, докато при принудителната ликвидация не е налице такава воля. Все по често възниква нуждата от служебно назначаване на ликвидатор, който да осъществи процедурата по ликвидация на дружествата.

Изложение

Търговският закон предвижда пет правни основания за прекратяване на дружество с ликвидация, а именно:

- по решение на съдружниците, взето с мнозинство 3/4 от капитала;
- по решение на окръжния съд, по иск на съдружниците, ако важни причини налагат това;
- по решение на окръжния съд, по иск на прокурора, ако дейността на дружеството противоречи на закона;

¹ Таков, К., Допустима ли е продажбата на предприятие в производство по ликвидация?, В: Правни изследвания в памет на проф. Витали Таджер, С. 2000 г.

- по решение на окръжния съд, по иск на прокурора, когато в продължение на три месеца дружеството няма вписан управител.

Тези основания не са изчерпателно изброени. В различни правни норми са предвидени и други основания за прекратяване на търговско дружество. Например, когато дружеството преследва забранени от закона цели (чл. 252, ал.1, т.4 ТЗ), когато капиталът е спаднал под определен минимум (чл. 252, ал.1, т.5 ТЗ), когато е налице волеизявление на вискател в изпълнителното производство за прекратяване участието на длъжника в дружеството (чл. 517, ал.3 ГПК), когато е отнет лиценз на дружеството за извършване на търговска дейност (чл. 126, и чл. 48, ал.4 ЗКИ, чл. 16, ал.3 ЗДСИЦ, чл. 99в, ал.4 ЗЗО, чл. 123 КЗ и др.) и др.

Особена хипотеза на принудителна ликвидация е уредена в §5 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за търговския регистър. Ако в установения тригодишен срок търговското дружество не се пререгистрира, то се прекратява *ex lege*, като това обстоятелство се вписва служебно от Агенцията по вписванията, и по отношение на него се открива производство по ликвидация.

Ликвидаторите в посочените примери за принудителна ликвидация се назначават от окръжния съд по седалището на прекратеното дружество или от съответния административен орган – Комисия по финансов надзор, Фонд за гарантиране на влоговете в банките, Държавната комисия по стоковите борси и тържищата, Агенцията по вписванията. Това са т.нар. **СЛУЖЕБНО НАЗНАЧЕНИ ЛИКВИДАТОРИ**.

За разлика от служебно назначаваните ликвидатори от окръжния съд по седалището на прекратеното дружество или от съответните административни органи, изброени по-горе, сравнително най-добре нормативно уредена е процедурата по служебно назначаване на ликвидатор от Агенцията по вписванията.

Агенцията по вписванията назначава ликвидатор в няколко хипотези²:

- при обявяване на едно търговско дружество за недействително поради пороци в учредяването му;

- когато възникне необходимост от извършване на допълнителни ликвидационни действия след заличаване на дружеството от търговския регистър;

- ако едно търговско дружество не се пререгистрира в тригодишния срок, установен в §4 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за търговския регистър.

Фигурата на служебно назначения ликвидатор от длъжностното лице по регистрация в Търговския регистър при Агенцията по вписванията се урежда с въвеждането на Търговския регистър, като самостоятелно звено на Агенцията по вписванията и съответно отделияното му от окръжните съдилища. Необходимостта от регулация на дейността на служебно назначения ликвидатор от длъжностното лице по регистрация в Търговския регистър при Агенцията по вписванията, се налага с влизане в сила на Закона за търговския регистър и по конкретно на §4, ал.1 от Преходните и заключителни разпоредби на закона, според който търговците и клоновете на чуждестранни търговци, вписани в търговския регистър и в регистъра на кооперациите при окръжните съдилища, са длъжни да се пререгистрират по този закон в срок до 31 декември 2011 г. Голяма част от дружествата се пререгистрираха в срока, посочен от закона, но друга част не спазиха срока.

За тези търговски дружества, които целенасочено или не пропуснаха срока по §4, ал.1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за търговския регистър, за-

² Антонова, А., Ликвидация на търговски дружества, С., 2009 г.

конът е предвидил отделна процедура в §5, ал.2 на същият закон, според която, дейността им се прекратява на 1 януари 2012 г. и от тази дата не могат да осъществяват търговска дейност. За едноличните търговци и клоновете на чуждестранните търговци последицата от това прекратяване е че същите се считат за заличени от 1 януари 2012г., но за търговските дружества и кооперациите, преди да могат да бъдат заличени, следва да се проведе процедура по ликвидация.

Съгласно §5а, алинея 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за търговския регистър, заявление за ликвидация на търговец, който не е пререгистриран в законоустановеният срок, може да подаде лице, което е съдружник, акционер, член-кооператор или техен наследник, член на управителен орган на непререгистриран търговец, търговец, в който съдружник е непререгистрирано търговско дружество или кооперация, кредитор на непререгистриран търговец, кредитор на съдружник в непререгистрирано търговско дружество, държавен орган и орган на местното самоуправление. В заявлението се посочва ликвидатор и срок за ликвидацията. Въз основа на това заявление, агенцията по вписвания изисква служебно необходимите документи за пререгистрация от съда по регистрацията и извършва служебна пререгистрация на търговеца, след което се отразяват и обстоятелствата по ликвидация на дружеството.

За ликвидатор на непререгистриран търговец се назначават лицето или лицата, които имат право да го представляват според вписването в съда по регистрацията. Ликвидаторите се смятат уведомени за назначението с вписването им в търговския регистър. В тези случаи не се изисква нотариално заверено съгласие с образец на подписа.

Когато назначеното лице е в невъзможност да изпълнява функциите на ликвидатор или няма вписан представляващ, за ликвидатор се назначава лицето, посочено от заявителя. Ако в заявлението не е посочено лице за ликвидатор или лицето не изпълнява задълженията си по ликвидация или с действията си застрашава интересите на търговеца или кредиторите, ликвидаторът се определя от длъжностното лице по регистрацията.

Съгласно чл. 133 от Наредба №1 от 14 февруари 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (загл. изм. - ДВ, бр. 77 от 2017 г., в сила от 01.01.2018 г.), за ликвидатор, назначаван служебно от длъжностното лице по регистрацията, може да бъде утвърдено дееспособно лице, което отговаря на следните изисквания:

1. висше образование - юридическо или икономическо, с образователно-квалификационна степен магистър;
2. най-малко 3 години стаж по специалността;
3. не е осъждано за престъпление от общ характер;
4. не е лишено от право да упражнява професия или дейност;
5. е на възраст не повече от 65 години;
6. има разрешение за постоянно пребиваване в Република България, ако лицето е чужд гражданин;
7. има електронен подпис и осигурена възможност за електронен обмен с Агенцията по вписванията.

За ликвидатор може да се определи и всяко лице, включено в списъка на лицата, които могат да бъдат назначавани за синдици съгласно чл. 655, ал. 2, т. 7 от ТЗ, и изразило съгласие да бъде включено в списъка на ликвидаторите.

При назначаването на ликвидатор длъжностното лице по регистрацията съобразява по възможност квалификацията и специалността му с оглед предмета на дейност на търговеца, както и местожителството на ликвидатора и седалището на търговеца.

На 27 юни 2014 г. в бр. 53 на Държавен вестник е обнародвано изменение и допълнение на Наредба №1 от 14 февруари 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър (Наредба №1), като промените влизат сила в деня на обнародването. С направените изменения в Наредба №1 е предвидено, че Изпълнителният директор на Агенцията по вписванията утвърждава със заповед списък на ликвидаторите и същият се обявява на интернет страницата на агенцията. За да бъде включено едно лице в списъка на ликвидаторите, то следва да подаде молба по образец до Изпълнителния директор на Агенцията. След подаване на молбата и прилагане на изискуемите документи, комисия на Агенцията по вписванията проверява документите и след одобрение изготвя списък на ликвидаторите, който се утвърждава от Изпълнителния директор със заповед³.

Длъжностното лице по регистрация назначава служебния ликвидатор с Акт за назначаване. В акта за назначаване се посочват: името, образованието и специалността на ликвидатора, юридическото лице, в което се назначава за ликвидатор, възнаграждението на ликвидатора, както и срок за представяне на нотариално заверено съгласие от ликвидатора с образец от подписа му. На дружеството и назначения служебно ликвидатор се предоставя копие от акта за назначаване.

Срокът за ликвидация обикновено е шест месеца, но в Закона за търговския регистър е посочено, че в тези случаи ликвидацията приключва в срок до една година. Той може да бъде удължен въз основа на обосновано предложение от ликвидатора или по искане на лице по чиято инициатива е започнало производството по ликвидация.

Обменът на информация между назначения служебно ликвидатор и Агенцията по вписванията се извършва по електронен път. Служебно назначеният ликвидатор получава Уведомление за назначението си заедно с Акта за назначение и съответните приложения на електронната поща, посочена от него в молбата за вписване като ликвидатор. След получаване на назначението, служебно назначеният ликвидатор разполага с двуседмичен срок за представяне по партидата на прекратеното дружество, което е назначено да ликвидира, нотариално заверена декларация-съгласие със спесимен, с което приема назначението. В случаите, когато закон предвижда наличие на предпоставки или отсъствие на пречки за назначаването, ликвидаторът удостоверява съответните обстоятелства с декларация и/или със съответни документи.

Законът не е предвидил какво се случва ако назначеното лице не представи нотариално заверена декларация-съгласие по партидата на търговеца. Практиката показва, че това се приема като отказ за назначаване и след изтичане на двуседмичният срок, длъжностното лице по регистрация назначава друго лице за ликвидатор.

След назначението ликвидатора следва да публикува покана до кредиторите по патрида на дружеството в ликвидация, да изготви начален баланс и въобще всички действия, които ликвидаторът извършва във връзка с ликвидацията. За разлика от обичайно назначения ликвидатор, служебно назначения ликвидатор не разполага с първоначално необходимата информация за дружеството, включително за наличните активи,

³ Списък с ликвидаторите към Агенцията по вписванията е налице на: <https://www.registryagency.bg/bg/za-agencyata/uslugi-na-agencyata/vklyuchvane-spisaka-veshtite-litsa-likvidatori-kontroliori-proveriteli/> [достъп за последен път. 10.10.2020].

за изискуемите вземания и просрочените задължения, за назначените лица по трудово правоотношение, за неплатени работни заплати и т.н.. Всичката тази информация следва да бъде събрана от ликвидатора от съответните агенции, администрации, държавни и частни организации и др. За започнатото производство по ликвидация следва да се уведоми Националната агенция по вписвания, като се подаде Уведомление по чл. 77 от ДОПК. Следва да се проучи какви годишни данъчни декларации са подавани от дружеството, дали разполагат със средства в банка, акции и облигации, МПС и друго движими и недвижими имуществата; дали има учредени особени залози върху търговското предприятие; дали има заведени изпълнителни дела от и срещу дружеството и др. Необходимо е също така ликвидатора да подаде Уведомление към НОИ за прекратяване и ликвидация на дружеството. В края на всяка година се извършват годишно приключване и се представят годишен финансов отчет и годишен доклад за дейността на ликвидатора.

За осъществяване на дейностите, посочени по-горе, се дължат такси и разноски, които много често се кредитират от служебно назначения ликвидатор. В следствие тези разноски се изплащат от дружеството в ликвидация или ако не разполага със средства от лицето, по чиято инициатива е предприета процедурата по ликвидация. Възможно е ликвидаторът да изиска от длъжностното лице по регистрация да задължи лицето, по чийто почин е започната процедурата по ликвидация да внесе авансово сума, която да покрие първоначалните разноски на ликвидатора.

През периода на ликвидация, тъй като дружеството е прекратено не могат да се извършват сделки от името и в полза на дружеството, с изключение на така нареченото довършване на текущите дела. Ликвидаторите са длъжни да довършат текущите сделки, да съберат вземанията, да превърнат останалото имущество в пари и да удовлетворят кредиторите. Те могат да сключват нови сделки само ако това се налага от ликвидацията. Ликвидаторите могат по съгласие със съдружниците, съответно с акционерите и кредиторите, да им прехвърлят отделни обекти от ликвидационното имущество, ако с това не се увреждат правата на останалите съдружници и кредитори. Ликвидаторът носи имуществена отговорност за извършените от него сделки и действия, увреждащи търговеца или кредиторите му. Той е длъжен да осъществява правомощията си с грижата на добър търговец.

Назначеният служебно ликвидатор има право на месечно възнаграждение за периода на ликвидацията, което се определя от длъжностното лице по регистрация. Месечното възнаграждение на ликвидатора не може да е по-малко от една минимална за страната работна заплата. При определяне на възнаграждението длъжностното лице по регистрацията съобразява и преценява:

1. сложността и спецификата на поставените задачи;
2. вида и състоянието на търговското дружество или кооперацията;
3. времето, необходимо за извършване на ликвидацията.

По сега действащата норма, възнаграждението и разходите на ликвидаторите се изплащат от търговеца (ликвидиращото се дружество). Когато търговецът не разполага със средства, лицето, подало заявлението за ликвидация, осигурява средства за ликвидацията, включително за заплащане възнаграждението на ликвидатора. Съгласно първоначалната редакция на §5, ал.5 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за търговския регистър, когато ликвидаторът е назначен служебно и имуществото на търговеца е недостатъчно за покриване на разноските на ликвидатора, те се поемат от

агенцията по вписвания. В следствие обаче това е променено и към момента разноските на ликвидатора са за сметка на ликвидиращото се дружество. Много често, дружествата които се ликвидират принудително нямат средства или активи за покриване на разноските и възнаграждението на ликвидатора. Това означава на практика, служебно назначеният ликвидатор, (ако приеме назначението) да работи със съзнанието, че няма да получи възнаграждение за труда си, както и за направените от него разноски и дори да самофинансира процедурата по ликвидация. Поради това, често служебно назначените ликвидатори отказват назначенията и това води до блокиране на процедурата по ликвидация и такива дружества продължават да са висящи без изглед за реално приключване на процедурата.

Заключение

От изложеното до тук става ясно, че фигурата на служебно назначеният ликвидатор заема все по-важна роля в съвременните обществени отношения. Факт е наличието на хиляди „висящи“ дружества, които са прекратени по една или друга причина и за които, законът предвижда провеждане на процедура по т.нар. служебна ликвидация. Липсата на уредба в закона, касаеща възнаграждението и разноските на служебно назначените ликвидатори, в случаите, когато дружеството не разполага със средства и активи, на практика блокира дейността на служебно назначените ликвидатори. Това създава една несигурност в правния мир. Поради това, фигурата на служебно назначения ликвидатор, следва да бъде правно регламентирана.

Използвана литература

1. Антонова, А. (2009), Ликвидация на търговски дружества, София: Сиела.
2. Antonova, A. (2009), Likvidaciya na targovski druzhestva, Sofia: Siela.
3. Адв. Атанасова Ликвидация на непорегистрирани търговски дружества. Налично на: <https://advokatatanasova.com/likvidacia-na-nepreregistrirani-targovski-druzhestva/>
4. Adv. Atanasova, Likvidaciq na nepreregistrirani targovski druzhestva - <https://advokatatanasova.com/likvidacia-na-nepreregistrirani-targovski-druzhestva/>
5. Стоилова, А., (2010) Срокът за пререгистрация на търговците, сп. Търговско и конкурентно право (12).
6. Stoylova, A., (2010), Srokat za preregistraciya na targovcite, Targovsko I konkurentno pravo (12).
7. Таков, К. (2000), Допустима ли е продажбата на предприятие в производство по ликвидация?, В: Правни изследвания в памет на проф. Витали Таджер, София.
8. Takov, C. (2000), Dopustima li e prodazhbata na predpriyatie v proizvodstvoto po likvidaciya?, V: Pravni izsledvaniya v pamet na prof. Vitali Tadzher, Sofia.

За контакти: Докт. Анна Михова-Георгиева
Русенски университет „Ангел Кънчев”
Юридически факултет
e-mail: anna_mihova@abv.bg